

КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ ЯК ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Матеріали
Міжнародної наукової конференції
(23-25 вересня, 2021)

ЧЕРНІВЦІ 2021

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Географічний факультет

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Національний природний парк «Хотинський»

Управління молоді та спорту

Чернівецької обласної державної адміністрації

Європейська асоціація студентів-географів
(Чернівецький відділ)

КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ ЯК ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Матеріали

Міжнародної наукової конференції
(23–25 вересня, 2021)

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2021

УДК 911.2.913.551.8
К369

Редакційна колегія: Андрейчук В., Бучко Ж., Воловик В., Воровка В., Герасименко Н., Гродзинський М., Денисик Г., Мига-Пйонтек У., Проскурняк М., Рідуш Б., Чернега П.

Культурний ландшафт як географічний феномен : Матеріали Міжнар. Наук. Конф. (23–25 вересня, 2021). – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т., 2021. – 140 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Культурний ландшафт як географічний феномен» присвячений актуальним питанням інтерпретацій культурного ландшафту, цілеспрямовано створеним ландшафтам, реліктовим та палеоландшафтам, збереженню та адаптації культурних ландшафтів до природних та антропогенних змін.

Для фахівців у галузі географічних і суміжних наук.

УДК 911.2.913.551.8

- © Колектив авторів, 2021
- © Комп'ютерна верстка, С. Кирилюк, 2021
- © Дизайн обкладинки, С. Кирилюк, 2021

ЗМІСТ

ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ

<i>Жанна Бучко</i>	ЕТНОКУЛЬТУРНІ ЛАНДШАФТИ: ТУРИЗМОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ	8
<i>Володимир Воловик</i>	ЕТИМОЛОГІЯ ТЕРМІНУ «КУЛЬТУРА» У КОНТЕКСТІ «КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ»	10
<i>Григорій Денисик, Леонід Стефанков</i>	АНТРОПОГЕННИЙ ЛАНДШАФТ ЯК ОСНОВА КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ	12
<i>Сергій Кирилюк</i>	САДОВО-ЛАНДШАФТНИЙ КОМПЛЕКС ЯК КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ	16
<i>Віталій Коржик</i>	ВІЗУАЛІЗАЦІЯ УРБООСИСТЕМИ МІСТА ЧЕРНІВЦІ	19
<i>Віталій Коржик</i>	ПОВЕРХНІ ВИРІВНЮВАННЯ НА БУКОВИНІ. РІЗНОВІКОВІ ЛАНДШАФТИ	21
<i>Сергій Міхелі, Денис Полтавченко</i>	ГЕОГРАФІЧНІ ЛАНДШАФТИ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ ЯК ПРИРОДНА ОСНОВА КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ	23
<i>Сергій Міхелі, Наталя Чекеріло</i>	УНІКАЛЬНІ ЛАНДШАФТИ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	25
<i>Олена Міщенко</i>	ПРОСТОРОВА СТРУКТУРА САКРАЛЬНИХ ЛАНДШАФТІВ	27
<i>Валерій Петлін</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗОВАНОСТІ КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ	29
<i>Наталія Погорільчук, Ольга Ковтоюк</i>	ПІЗНАВАЛЬНІ ЦІННОСТІ КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ ПОСТ-МАЙНИНГОВИХ ОБ'ЄКТІВ	31
<i>Петро Чернега</i>	ПОСЕЛЕНСЬКІ СИСТЕМИ – ЯК НАЙДАВНІШІ ПРОЯВИ КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ	33
<u>ЦІЛЕСПРЯМОВАНО СТВОРЕНІ ЛАНДШАФТИ</u>		
<i>Dariia Kholiavchuk, Marta Cebulska</i>	MAXIMUM MONTHLY PRECIPITATION TOTALS IN THE URBANISED AREAS THE POLISH AND UKRAINIAN CARPATHIAN FORELAND, 1984-2016	36
<i>Галина Байрак</i>	ВПЛИВ РЕЛЬЄФУ НА ТРАСУВАННЯ ВУЛИЧНО-ДОРОЖНОЇ І ЗАЛІЗНИЧНОЇ МЕРЕЖІ ЛЬВОВА	39
<i>Тетяна Божук</i>	ПАЛАЦОВО-ПАРКОВІ АНСАМБЛІ ЯК ЦІЛЕСПРЯМОВАНО СТВОРЕНІ ЛАНДШАФТИ	42

Інтерпретації культурного ландшафту

САДОВО-ЛАНДШАФТНИЙ КОМПЛЕКС ЯК КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ

Сергій Кирилюк

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Садово-ландшафтний комплекс (СЛК) – культурний ландшафт – складне комплексне утворення не лише у зв'язку з його внутрішнім системним устроєм, але і майже завжди – у зв'язку з управлінням, оскільки в його межах існують та взаємодіють різні суб'єкти права – користувачі, арендатори, власники земель, природних ресурсів, будівель, інших інженерних споруд (Кирилюк 2019).

До теперішнього часу в українській та світовій географічній науці окреслилися три основні підходи до визначення і розуміння культурного ландшафту, які умовно можна визначити як класичний ландшафтний географічний підхід (1), етнологічно-географічний підхід (2) та інформаційно-аксіологічний підхід (3). Відмінності між ними, на перший погляд, не особливо великі, але при найближчому розгляді й, що найважливіше, при використанні даних підходів у практиці розвитку культурних ландшафтів як об'єктів господарювання або культурної спадщини можливі істотні методологічні різночитання в розумінні даної проблеми.

1. *Застосування класичного географічного підходу.* Ісаченко (1965) розглядає культурний ландшафт як окремий випадок антропогенного ландшафту, а саме «комфортний, історично адаптований до природних умов, цілеспрямовано і доцільно сформований антропогенний ландшафт». Так само антропогенний ландшафт – це змінений під впливом антропогенної дії й антропогенних навантажень ландшафтний комплекс (ЛК). Відповідно, операційними одиницями дослідження можуть бути ЛК різного рангу (від урочищ і підурочищ до ландшафтів і від ландшафтів до фізико-географічних провінцій і країн), з придбаним ними в ході історичного розвитку соціально-економічним і культурологічним змістом. Пріоритетним об'єктом дослідження, зазвичай, є сільськогосподарські культурні ландшафти (в нашому випадку СЛК). Особлива увага приділяється змінам складу і структури ЛК, включаючи різного роду порушення в ході того чи

іншого господарського освоєння або в результаті зміни видів господарської діяльності. Отже, базовими поняттями служать: ЛК, господарська діяльність, антропогенні зміни, навантаження, порушення ЛК. До переваг класичного географічного підходу можна віднести можливість широкого дослідження фізико-географічних чинників, що впливають на розповсюдження культурних ландшафтів і природної зумовленості становлення їхнього розвитку. Смісловий зміст культурного ландшафту в рамках цього підходу за останні десятиліття дещо змінився. Замість якогось різновиду, навіть синоніма антропогенного ландшафту в негативній шкалі екологічних оцінок 1970-х років, воно придбало позитивний сенс, причому не лише в еколого-економічних, але і в гуманітарних відносинах, що методологічно важливо. Застосування класичного географічного підходу особливо ефективно при розв'язанні екологічних та ін-ших задач, сформульованих в Європейській конвенції по ландшафтах ([The European Landscape Convention, 2002](#)).

2. *Етнолого-географічний підхід*. Калуцков (2000) розглядає культурний ландшафт як суму взаємодіючих підсистем, а саме природного ландшафту, систем розселення, господарства, співтовариства, мови (особливо – топонімії). Базовими поняттями служать «природний ландшафт» і «етнос (співтовариство)». Культурний ландшафт, згідно з таким твердженням – це освоєний етносом (співтовариством) природний ландшафт. Поселенські та господарські системи, мова, духовна культура є атрибутикою етносів (співтовариств), але формуються в рамках можливостей, наданих природним ландшафтом. У результаті цього природні ландшафти наповнюються певним культурологічним змістом. Важливо, що поняття «культурний ландшафт» не обмежується матеріальними субстанціями, а включає семантичний шар, що створюється етносами і, відповідно, фіксується у фольклорі та топонімії. Основним досліджуваним типом культурного ландшафту при цьому є сільський, оскільки він найкраще відображає етнічні та національні аспекти взаємодії людини і природи.

Цей підхід знайшов у нашому дослідженні значне застосування. На окремих територіях (ключач) Хотинської височини ми виділили мікротопоніми і щодо них виконали низку розрахунків й апробацій.

3. *Інформаційно-аксіологічний підхід* полягає в дослідженні культурного ландшафту як спільного витвору людини і природи, що є складною системою матеріальних і духовних цінностей, які несуть високий рівень екологічної, історичної та культурологічної інформативності (Веденин, Кулешова, 1997, 2001). Культурний ландшафт – природно-культурний комплекс, що сформувався в результаті еволюційної взаємодії природи і людини, його соціокультурної і господарської діяльності та складається з характерних поєднань природних і культурних компонентів, що перебувають у стійкому взаємозв'язку і взаємозумовленості.

Література

1. **Веденин, Ю.А., Кулешова, М.Е.** (1997). Современное законодательство об охране и использовании наследия. *Наследие и современность*, 5, 3–14.
2. **Веденин, Ю.А., Кулешова, М.Е.** (2001). Культурный ландшафт как объект культурного и природного наследия. *Известия АН, Серия географическая*, 1, 7–14.
3. **Исаченко, А.Г.** (1965). Основы ландшафтоведения и физико-географическое районирование. Москва: Мысль, 328.
4. **Калуцков, В.Н.** (2000). Светлое Понезжье. Путешествие по краю. Москва–Архангельск–Карпогоры: Эслан, 151.
5. **Кирилюк, С.М.** (2019). *Ландшафтно-екологічна оцінка Хотинської височини для садівництва : Монографія*. Чернівці, Чернівецький національний університет, 240.
5. The European Landscape Convention (2002). *Naturora*, 98, 1–40.

Наукове видання

**КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ
ЯК ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН**

Матеріали
Міжнародної наукової конференції
(23–25 вересня, 2021)

Комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки *С. Кирилюк*

Географічний факультет

Кафедра фізичної географії,
геоморфології та палеогеографії

Національний природний парк "Хотинський"

Управління молоді та спорту
Чернівецької обласної державної адміністрації

egea

Європейська асоціація студентів-географів
(Чернівецький відділ)

6583

3254